

Anton Tomaž Linhart

## TA VESELI DAN ali MATIČEK SE ŽENI

### ANTON TOMAŽ LINHART – življenjepis

Anton Tomaž Linhart je slovenski dramatik, pesnik, zgodovinar in šolnik. Rodil se je 11. decembra 1756 v meščanski družini v Radovljici. Osnovno šolo je obiskoval v Radovljici, nato se je vpisal na jezuitsko gimnazijo v Ljubljano, kasneje pa je šolanje nadaljeval na Dunaju. Med drugim je tudi član Stiškega samostana, vendar je samostan po dveh letih zapustil in odšel na Dunaj študirat trgovske in finančne vede. Po vrnitvi iz študija se je zaposlil kot arhivist kasneje je postal knjižni revizor, nato šolnik in nazadnje še tajnik deželnih stanov. Leta 1787 se je poročil z Ljubljančanko Jožefino Detel, s katero je imel dve hčeri. Živel je v Ljubljani, kjer je 14. julija 1795 tudi umrl. Že v času študija je napisal svojo prvo delo oziroma pesniško zbirko – Cvetje s Kranjskega. Leta 1780 pa je napisal svojo prvo dramsko besedilo Miss Jenny Love, ki pa je bila napisana v nemščini. Potem je pod vplivom slovenskih razsvetljencev začel ustvarjati v slovenskem jeziku. Tako je leta 1790 priredil in prevedel nemško komedijo Die Feldmühle (*die fedmulo*) in jo naslovil Županova Micka, to je prva slovenska komedija. Še isto leto pa je po vzoru Beaumarchaisove (*bomaršejeve*) komedije Figarova svatba Slovincem priskrbel še eno komedijo - Ta veseli dan ali Matiček se ženi.

Matiček se ženi je komedija v petih dejanjih ali aktih, zato bom povedal kaj sploh je komedija.

### KAJ JE KOMEDIJA?

Komedija ali veseloigra je dramska zvrst, ki zbuja vesele, razigrane, vedre občutke, pogosto smeh. Njene glavne sestavine so komičnost, vedrina, razigranost, satiričnost in je pravo nasprotje tragediji. Komedija vsebuje konflikte, ki so pogosto navidezni in jih razpleta v veder oziroma srečen konec. Komedija je bila poznana že pri Grkih, prvo slovensko komedijo pa je napisal razsvetljenec Anton Tomaž Linhart.

# VSEBINA

## OSEBE:

- BARON NALETTEL
- ROZALA ali gospa, baronova žena
- MATIČEK, graščinski vrtnar
- NEŽKA, hišna, služabnica Rozale
- TONČEK, študent na počitnicah
- ZMEŠNJAVA, advokat na deželi
- ŽUŽEK, grajski oskrbnik, oče Matička
- BUDALO, njegov pisar
- JERCA, županova hči
- JAKA, lakaj
- GAŠPER, delavec, pijanec
- MARKA, rihtni hlapec
- Godci
- Kmetiški fantje in dekliči

➤

## ➤ KRATKA OBNOVA

➤

### ➤ I. DEJANJE

- Matiček in Nežka se veselita bližnje poroke in si pripravljata novo prebivališče, ki jima ju je dodelil baron. Matičku se niti ne sanja, da jima je baron to sobo dal in ga povišal samo zato, da bi lahko zapeljal njegovo zaročenko. Ko to izve od Nežke, popolnoma pobesni in to pove Matičku, ki pripravi načrt s katerim bo to preprečil. Zatem pride Zmešnjava, ki Matičku pove, da mora za ženo vzeti Smrekarico, ki mu je pred leti posodila denar on pa ji je obljubil, da ji ga bo vrnil in jo vzel za ženo. Vse to je napisano v pogodbi in če tega ne izpolni sledi tožba. Tukaj je na počitnicah tudi študent Tonček, kateri je že čisto nor zaradi ljubezni. Ker ga je baron zasačil z županovo hčerko Jerco se mora vrniti nazaj v Ljubljano. Tonček ves žalosten to pove Nežki in jo prosi za podvezo baronove žene, da bo imel spomin na eno izmed njegovih ljubezni. Nato v sobo pride baron in Tonček se skrije za stol. Medtem ko baron nagovarja Nežko, da jo ljubi, se oglasi Žužek in se tudi baron skrije. Nato tudi Žužek nagovarja Nežko, da bi se vdala baronu ampak potem eden drugega zasačijo. Nato Matiček pripelje godce in kmečke fante ter dekleta in prosi barona če mu odstopi grad za zabavo, hoče ga pa tudi prepričati da bi Tonček ostal na gradu. Med drugim pa baronu predlaga da bi na večernem prazniku baron Nežki nadel venec devišstva, ter se ji simbolno odrekel in jo izročil Matičku. Baron z težkim srcem privoli, vseeno pa vztraja, da mora Tonček zapustiti graščino.

➤

### ➤ II. DEJANJE

- Nežka razkrije gospe da, jo je hotel baron zapeljati, ta je ogorčena, hkrati pa ji godi saj je vanjo zaljubljen Tonček. Matiček nato razkrije svoj načrt, kako bo ugnal barona. V njem bo vzbudil ljubosumje, saj bo preko Budala baronu poslal pisemce, da bo gospo obiskal nek moški. Nežki bo naročil, da naj baronu napove zmenek, vendar bi na zmenek šel Tonček preoblečen v Nežkina oblačila. Tako začneta gospa in Nežka, Tončka urejati za zmenek. Medtem ko gre Nežka bo oblačila pa se na vratih prikaže baron, zato se Tonček skrije v stransko sobico. Potem baron v sobi najde samo ženo in hoče še pogledati stransko sobo, saj misli da je bil zraven gospe še ljubimec, vendar ga žena prepričuje in zadržuje. Ampak soba je zaklenjena, zato se baron odpravi po orodje, da bi odprl vrata. V tistem času pa Tonček skoči skozi okno in Nežka se pri drugih vratih vrne v stransko sobo in ko baron odpre vrata stranske sobe tam najde pravo Nežko. Tako je baron prvič naletel.



### ➤ *III. DEJANJE*

- Baron bi rad v ločenih pogovorih z Matičkom in Nežko, izvedel ali Matiček kaj sluti o njegovih načrtih z Nežko. Poteka pa tudi sodba na kateri se zgodi nepričakovan preobrat. V sodbi se izkaže, da je Žužek oče Matička, Smrekarica pa mati in tako postane sodba brezpredmetna. Tako Nežke in Matička nič več ne ovira do poroke, Žužek pošlje po Smrekarico ter naznani, da se bosta poročila in tako se obeta dvojna poroka. Ker pa si je baron zelo želel, da bi Matiček izgubil sodbo je tako že drugič naletel.



### ➤ *IV. DEJANJE*

- Matiček in Nežka se veselita svoje sreče. Gospa pa hoče osmešiti barona, zato z Nežko skujeta načrt. Brez vednosti Matička se dogovorita, da bo šla na sestanek gospa v Nežkini obleki, Nežka pa se bo preoblekla v gospo. Za barona pa sta pripravili lažno pismo, ki ga je Nežka spela z iglo. Tedaj so prišla dekleta in gospe prinesla rože, nato pa so zažela peti baronu v čast. Potem se je Nežka približala baronu, da bi ji na glavo posadil venec devištva, tako kot je hotel Matiček. Tedaj mu je dala pismo, baron pa je iglo hitro izročil Jerici in ji naročil, naj iglo na samem vrne Nežki in ji pove, da jo bo čakal pod veliko lipo na vrtu. Na poti je Jerica srečala Matička in mu razodela Nežkine namere. Matiček je postal ljubosumen in je sklenil Nežko zasledovati.



### ➤ *V. DEJANJE*

- Matiček je naročil Jerici, da se mora skriti v utici na vrtu v gozdičku in stopiti iz nje z lučjo, ko ji bo zažvižgal. Sam se je skrtil s fanti in opazoval, kako se bo baron sestal z Nežko. Prišli sta gospa in Nežka, ki sta bili preoblečeni ena v drugo. Tonček je dvoril baronici, saj misli, da je Nežka; baron je dvoril svoji ženi, misleč, da je Nežka. Matiček je prvi spoznal, da je Nežka preoblečena v gospo, in je bil ves srečen, da ga ljubi in ne vara z baronom. Tudi sam se je vključil v igro zamenjav in začel dvoriti baronici. Baron je nato videl, da njegovo gospo spremlja nek fant. Bil prepričan, da je to moški, ki naj bi baronico obiskal zjutraj zato je hitro zdivjal z nima. Zgrabil je moškega in na svoje presenečenje v njem spoznal Matička. Jerica je v nastali

zmešnjavi prinesla luč. Baron je ogorčen zahteval kazen za svojo gospo, nazadnje pa spoznal, da je v gospo preoblečena Nežka, v Nežko pa je preoblečena gospa. Bil je osramočen pred vsemi in je še zadnjič oziroma tretjič naletel. Na koncu so vsi srečni ter skupaj zapojejo hvalnico ljubezni.



## ➤ **KRONOTOP**

### ➤ **KRAJ DOGAJANJA:**

- Dogajanje je postavljeno na Gorenjsko, na grad v bližini vasi. Možni model za ta grad bi bil grad Brdo pri Kranju. Prva štiri dejanja se dogajajo v različnih prostorih v gradu, zadnje pa v neposredni grajski okolici.



### ➤ **ČAS DOGAJANJA:**

- Komedija je umeščena v čas, v katerem je nastajala torej v dobo razsvetljenstva (okoli leta 1790). Časovno je dogajanje omejeno na en dan začne, se zjutraj in konča zvečer, tako je nenazadnje že naslov komedije Ta veseli dan. Seveda pa imajo pomembno vlogo za zaplete tudi dogodki iz preteklosti.



## ➤ **OPIS OSEB:**

### ➤ **MATIČEK**

- Matiček je grajski vrtnar, ki se namerava poročiti z Nežko. Je prebrisan, pošten, pameten, iznajdljiv, samozavesten fant, ki s svojo pametjo in spretnostjo premaguje nadrejene. Je zvest Nežki in se je pripravljn spoprijeti z baronom ob misli da ga vara. V komediji spozna svoje starše, njegov oče je Žužek in mati Smrekarica. Je predstavnik nižjega sloja in je služabnik barona.



### ➤ **BARON NALETTEL**

- Za barona je Linhart izbral zelo primerno ime, saj je v enem dnevu "naletel" kar trikrat. Dolgočasje in brezskrbnost sta ga privedla do tega, da je postal ukazovalen in zaverovan vase. Ker se je naveličal zveze z ženo, velikokrat spletkari z drugimi

ženskami, čeprav globoko v sebi ve da ljubi svojo ženo. Barona bi označili kot brezobzirnega, nemoralnega, nezvestega, nepremišljenega, ljubosumnega predstavnika višjega sloja.



## ➤ MISEL

- Ta misel, mi je bila zelo všeč, saj je Matiček zelo lepo opisal prebrisanost žensk. Tudi sam mislim podobno, saj ženske mnogokrat govorijo in prikrivajo, kaj si v resnici mislijo in na koncu velikokrat s tem prizadenejo moške.



## ➤ IDEJA

- Ideja komedije je prikaz višjega in nižjega sloja ter prikaz nasprotij in boj, ki poteka njima. Namen je osmešiti višji sloj. Linhart v komediji poudarja pamet, iznajdljivost nizkega in manj izobraženega sloja ter meni, da na njih sloni prihodnost.



## ➤ MOJE MNENJE

- Komedija me je zelo pritegnila. Zelo mi je bilo všeč to, da se Matiček ne pusti baronu čeprav mu on daje službo. Všeč mi je Matičkov pogum, njegova iznajdljivost in iskrena ljubezen do Nežke. V knjigi na koncu zmaga nižji sloj, baron, ki pa je predstavnik višjega sloja pa je osmešen in to naredi knjigo še posebej zanimivo.

